

Rijnbrink

Boeien, binden, blijven lezen

Onderzoek naar het verruimd
jeugdabonnement

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Leengedrag (inzichten uit het bibliotheeksysteem)	4
3. Kenmerken (inzichten uit de vragenlijst)	5
4. Leesgedrag & voorkeuren (inzichten uit de vragenlijst)	6
5. Bibliotheekbezoek (inzichten uit de vragenlijst)	7
6. Wensen & behoeften (inzichten uit de vragenlijst)	8
7. Wensen & behoeften (inzichten uit observatie en gesprekken)	9
8. Tips	11
Shout out!	12

1

Inleiding

Ontdekken, boeien en binden

Steeds meer bibliotheken verruimen het jeugdabonnement tot en met 27 jaar. Zo willen ze jongeren langer boeien, blijven binden en vooral stimuleren om te lezen. Veel jongeren haken af zodra ze 18 worden en moeten betalen voor een abonnement. Door de verruiming krijgen ze meer tijd om te ontdekken, te lezen en verbonden te blijven met de bibliotheek.

Wat valt op?

In 2024 bood 56% van de bibliotheken jongeren ook na hun 18e korting of zelfs een gratis abonnement. Daarbij valt op dat:

- Het aantal te lenen items verschilt: van 5 per jaar tot onbeperkt.
- De leeftijdsgrens van het verruimd abonnement per bibliotheek verschilt.
- Extra's per bibliotheek verschillen, zoals gratis computer- en internetgebruik, korting op horeca of activiteiten, vouchers of toegang tot de online bibliotheek.
- Het abonnement niet altijd automatisch wordt omgezet als je al een abonnement hebt. Bij 17-jarigen die 18 worden gebeurt dat vaak wel.
- De meeste abonnementen boetevrij zijn.

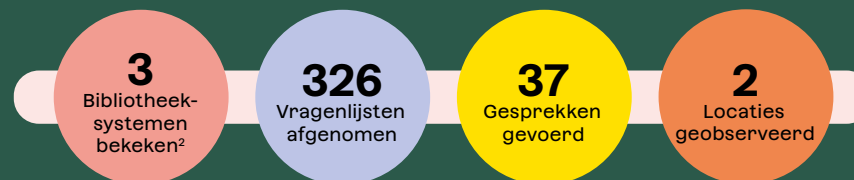
Wat levert zo'n verruimd jeugdabonnement jongeren en bibliotheken op? Met die vraag klopten Rozet en Bibliotheek Deventer bij Rijnbrink aan. Beide organisaties hebben hun jeugdabonnement¹ in 2023 verruimd en wilden weten wat het effect was.

Samen met zes bibliotheken deden we onderzoek. Dat deden we op vier manieren:

1. We doken in het bibliotheekstelsel.
2. We zetten een vragenlijst uit onder een Gen-Z panel, samen met onderzoeksbureau MWM2.
3. We vroegen ook leden van Bibliotheken Dalfsen, Deventer, Enschede, Hardenberg, Twente en Rozet dezelfde vragenlijst in te vullen.
4. We observeerden en gingen in gesprek met jongeren in de bibliotheek.

1. Hoewel beide organisaties het jeugdabonnement hebben verruimd, verschillen de abonnementen op bepaalde kenmerken van elkaar.
2. Bibliotheek Enschede en Rozet maken gebruik van bibliotheekstelsel V-smart, Bibliotheek Deventer gebruikt Wise.

Onderzoeksmethode

2

Leengedrag

Inzichten uit het bibliotheekstelsel

Bibliotheek Deventer, Enschede en Rozet hebben een verruimd abonnement. Daardoor waren er gegevens beschikbaar over dit nieuwe type lidmaatschap en het leengedrag van jongeren. Samen doken we in de data.

Wat valt op?

Dit viel op in het eerste jaar van de invoering van dit abonnement:

- Er kwamen **2.300 tot 4.000 nieuwe leden** bij in dit abonnementstype³ (ca. 8-9% van alle leden).
- Ongeveer een derde is actief lid⁴. De rest leent weinig, maar bezoekt de bibliotheek vaak wél voor andere activiteiten.
- Actieve leden lenen gemiddeld **8-12 boeken** per jaar, goed voor 2-3% van alle uitleningen.
- Vooral 18-jarigen maken gebruik van dit abonnement, vaak door automatische omzetting. Maar ook jongeren tussen 19 en 27 jaar kiezen bewust voor dit aanbod.
- Jongeren lenen vooral **fictieboeken**. **Engelse titels** zijn daarbij populair.
- Het aantal leden van de **online Bibliotheek** stijgt, zowel onder actieve als slapende leden.

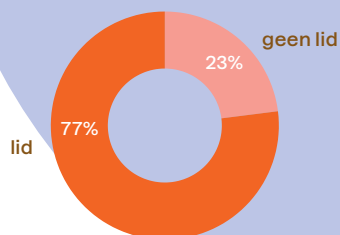
3. Dit is een apart abonnementscode in het bibliotheekstelsel
4. Voor lenende leden is de Wsob definitie gehanteerd: Leden die in 2024 minimaal één fysiek boek of ander fysiek materiaal via het lidmaatschap van de openbare bibliotheek hebben geleend

3 Kenmerken

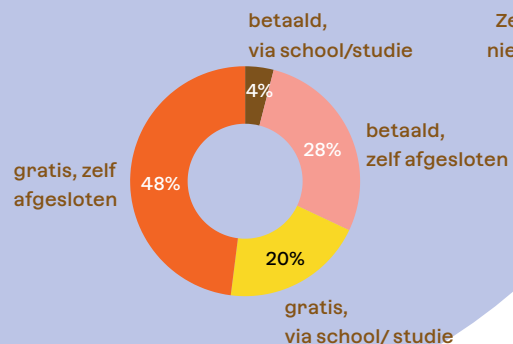
Inzichten uit de vragenlijst

Om beter zicht te krijgen op hoe jongeren de brede maatschappelijke educatieve bibliotheek gebruiken, hebben we aanvullend onderzoek gedaan met een vragenlijst.

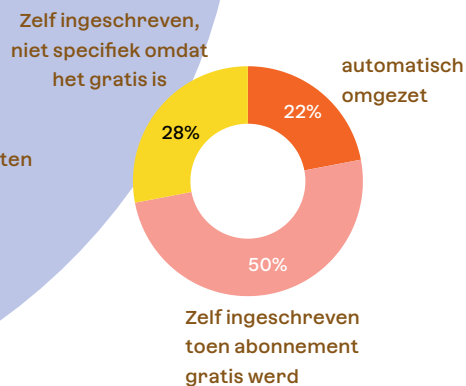
Lidmaatschap

Soort abonnement (gen Z)

Inschrijving (leden bieb)

Beeld van de Bibliotheek

Bij het woord Bibliotheek denken jongeren vooral aan:

- Boeken
- Culturele hub
- Rustige, fijne plek om te lezen, leren of werken
- Veilige plek
- Sociale ontmoetingsplaats
- Saai, stoffig, ouderwets
- Toegankelijke, openbare plek
- Kennis en hulp
- Belangrijk voor gemeenschap
- Studiemogelijkheden

Achtergrond respondenten

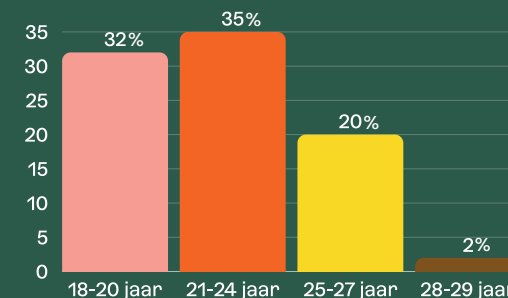
Geslacht*

70% vrouw

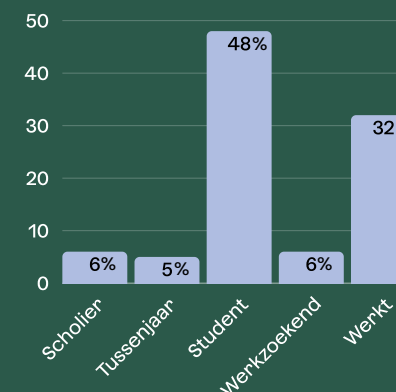
16% man

3% past niet in een hokje

Leeftijd*

Opleiding en werk

*ontbrekende percentages zijn 'onbekend'-antwoorden

4 Leesgedrag & voorkeuren

Inzichten uit de vragenlijst

Hoe vaak en hoe lezen jongeren?

Jongeren kiezen graag voor papieren boeken, omdat ze behoefte hebben aan offline tijd. In hun dagelijks leven zijn ze veel online en ervaren ze afleiding door sociale

media. Tegelijk wisselen ze af met e-books en luisterboeken, die ze vooral praktisch en handig vinden.

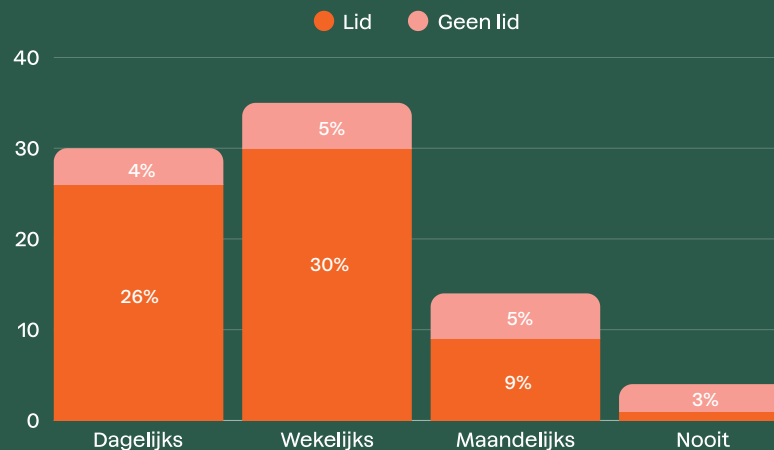
Wat is de leesvoorkeur van Gen Z?

- **11%** e-books
- **8%** luisterboeken
- **72%** papieren boeken
- **9%** heeft geen voorkeur

Wat lezen bibliotheekleden?

- **27%** e-books
- **18%** luisterboeken
- **55%** papieren boeken

Leesfrequentie

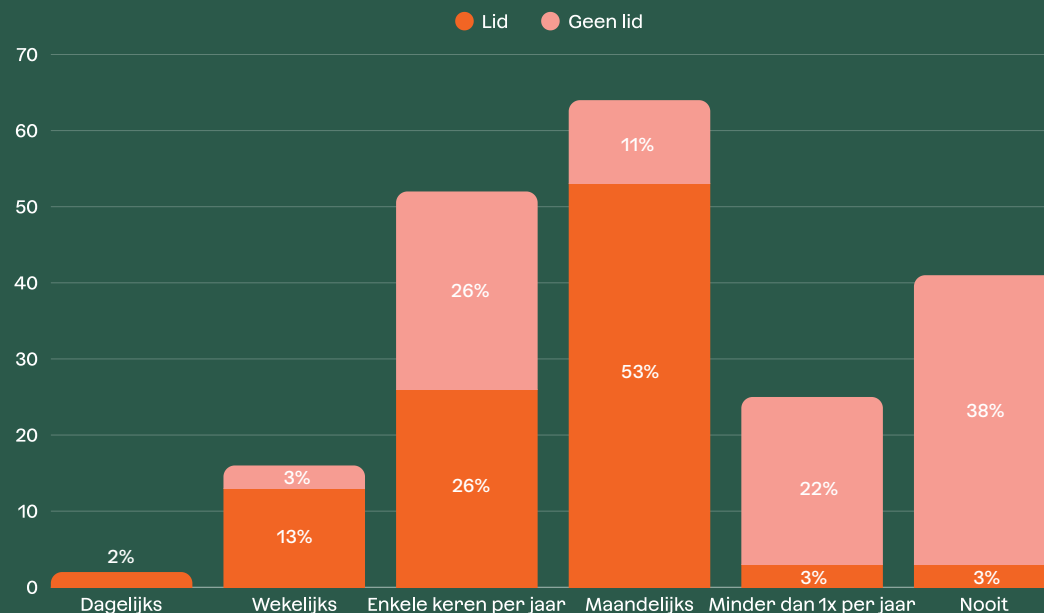
5 Bibliotheekbezoek

Inzichten uit de vragenlijst

Hoe vaak en waarom bezoeken jongeren de Bibliotheek?

Jongeren bezoeken de Bibliotheek vooral om boeken en andere materialen te lenen of te lezen. Daarnaast gebruiken ze de Bibliotheek om huiswerk te maken, te studeren of te werken. Ook praktische voorzieningen, zoals het toilet, spelen een rol.

Verder waarderen jongeren de Bibliotheek als plek om kranten of tijdschriften te lezen, of gewoon even rustig te zitten.

Aan jongeren is ook gevraagd waarom zij specifiek de Bibliotheek kiezen als plek om naartoe te gaan. Dit is hun top 5:

- 1 het is gratis
- 2 het is een fijne plek om te zijn
- 3 Je kunt je er goed concentreren
- 4 er zijn goede zit-en werkplekken
- 5 je hoeft er niks

Wat maakt dat jongeren de Bibliotheek niet bezoeken?

Jongeren noemen verschillende redenen. Vaak ontbreekt de interesse of tijd om te lezen, of geven ze de voorkeur aan het zelf bezitten van boeken. Ook sluit het aanbod niet altijd aan, bijvoorbeeld doordat bepaalde genres of Engelstalige titels ontbreken. Daarnaast spelen kosten, afstand of de beschikbaarheid van digitale alternatieven een rol. Tot slot noemen sommigen dat het simpelweg geen gewoonte is, of dat ze boeken lenen van familie of vrienden.

6 Wensen & behoeften

Inzichten uit de vragenlijst

Populaire thema's

Thema's die jongeren het meest aanspreken zijn*:

- 1 creativiteit
- 2 muziek & podcasts
- 3 series & films
- 4 geestelijke gezondheid
- 5 kunst & cultuur

Activiteiten

Activiteiten moeten laagdrempelig, vrijblijvend en niet te vol zijn, met ruimte om te blijven hangen. Genoemd zijn:

- Ontmoetingsplek
- Boekenclub
- Studiegroepen
- Multiculti avonden
- Film en serie-avonden
- Praatgroep mentale gezondheid
- Creatieve clubjes
- Muziekevenementen
- Debat en discussieavonden
- Gamen & spelletjesavonden

Wat trekt jongeren vaker naar de Bibliotheek?

Uit de vragenlijst blijkt dat jongeren de Bibliotheek vaker zouden bezoeken als deze beter aansluit bij hun dagelijks leven. Belangrijke triggers zijn **ruimere openingstijden** – vooral 's avonds, maar ook eerder in de ochtend – en meer mogelijkheden om te lezen en te luisteren, zoals **onbeperkt lenen** of **geen boetes** meer bij te laat inleveren.

Jongeren waarderen **goede stilteplekken** om te studeren of te werken en zien graag een **groter, actueler aanbod**, met populaire genres zoals fantasy, sciencefiction, manga, Young Adult en **Engelstalige boeken**. Ook een betaalbaar kopje koffie of **toegankelijke horeca** maakt de Bibliotheek aantrekkelijker, net als een **huiselijke sfeer** en ruimtes waarin je kunt **afwisselen tussen stilte en praten**.

Tot slot noemen jongeren praktische verbeteringen, zoals **eenvoudiger printen**, meer **duidelijkheid over abonnementen** en een gratis of **voordelig lidmaatschap** tot een hogere leeftijd.

*21 tot 24-jarigen hebben meer dan andere leeftijdsgroepen interesse in de thema's Leefstijl en Gezondheid.

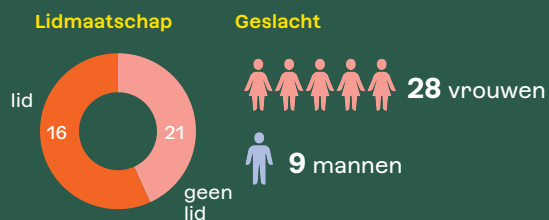

7 Wensen & behoeften

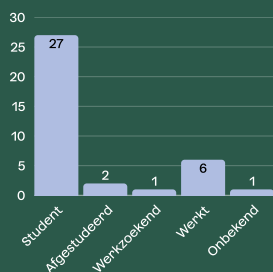
Inzichten uit observaties en gesprekken

In juli en september 2025 spraken we 37 jongeren in Bibliotheek Twente en Bibliotheek Enschede, vooral in één-op-één gesprekken en een paar groepsinterviews. Daarnaast observeerden we in de vestigingen waar jongeren zaten, o.a. wat ze deden en of ze alleen of samen waren.

Achtergrond deelnemers gesprekken

Opleiding en werk

Wat we zagen

- Onduidelijkheid over ruimtes en hun functies (moet je stil zijn of mag je praten, mag je het ontwikkelplein gebruiken?).
- Jongeren komen vaak vroeg en blijven lang, of komen juist later in de middag.
- Jongeren gebruiken eigen device en headphones.
- Ze hebben weinig contact, maar zitten veel alleen en af en toe in een groepje.
- Er wordt weinig ter plekke gelezen.
- Er is buiten de horecagelegenheid om nauwelijks ergens koffie/thee of een kleine snack te krijgen.
- Jongeren komen om praktische redenen, denk aan airco en verwarming.

Wat jongeren vertellen

- Jongeren komen vooral omdat de Bibliotheek een rustige plek is met goede faciliteiten om te studeren en werken.
- Een gezellige en prettige horecagelegenheid is een pré, en soms ook de reden dat de Bibliotheek wordt "ontdekt".
- Jongeren zijn tijdens een bibliotheekbezoek minder uit op ontmoeting en interactie.
- Er is weinig interesse in activiteiten, behalve kennisverrijking (EHBO, taalcursus). Maar niet om anderen te leren kennen of voor ontspanning.
- De meeste jongeren zijn zich er niet van bewust dat een abonnement voor hen gratis is. Jongeren met een abonnement zijn tevreden en blij met wat de bibliotheek al allemaal gratis biedt.

Hun wensen en behoeften

- Meer zit- en werkplekken, afgesloten studiehokjes.
- Gezelligere inrichting (meer licht, meer groen, huiselijker).
- Het gratis lidmaatschap moet het lenen van boeken en e-books bevatten.
- Er is interesse in informatie over ondernemerschap/beleggen. Aan hulp en ondersteuning bij de digitale overheid, belastingen, toeslagen etc. is weinig behoefte.
- Veel jongeren vinden dat ze te weinig lezen, en willen het lezen weer oppakken. Een gratis abonnement kan voor hen motiverend werken.

**‘De bibliotheek is een rustige plek,
weg van huis, waar je kunt zitten,
je eigen ding kunt doen, nieuwe
boeken en media kunt vinden en
omringd bent door mensen zonder
dat dit druk voelt.’**

— Jongere

8 Tips

Zo maak je de Bibliotheek aantrekkelijk voor jongeren

- 1 Maak lenen aantrekkelijk.** Actieve leners lenen al snel 8-12 boeken per jaar. Zorg voor voldoende leenruimte, een passend maximum aantal items en een collectie die aansluit bij hun voorkeuren, zoals Engelstalig, TikTok-titels, Young Adult, manga en fantasy/sci-fi.
- 2 Breid het gratis abonnement uit.** Denk aan extra voordelen zoals gratis pc-gebruik, printen of korting op eten en drinken. Voor veel jongeren zijn faciliteiten en lage kosten belangrijker dan activiteiten.
- 3 Programmeer bewust.** Jongeren hebben een druk (sociaal) leven en komen niet speciaal voor activiteiten. Wel waarderen ze korte, laagdrempelige intermezzo's op momenten dat ze er toch al zijn.
- 4 Denk in subgroepen.** Een 18-jarige zoekt andere dingen dan een 23-jarige. Zo sluit het IDO vooral aan bij 18-19 jarigen, terwijl 22-plussers eerder interesse hebben in ondernemerschap of ZZP-informatie.
- 5 Werk samen met onderwijs.** Jongeren brengen veel tijd door op mbo's, hogescholen en universiteiten. Sluit daar op aan met communicatie, programmering of zelfs een (tijdelijke) vestiging.
- 6 Speel in op tentamentijd.** Juist dan doen jongeren een beroep op de Bibliotheek. Zorg

voor schone werkplekken, voldoende stoelen, langere openingstijden en eten/drinken.

- 7 Denk internationaal.** Promoot het gratis lidmaatschap ook in het Engels en laat zien dat er een meertalige collectie is.

- 8 Communiceer offline én online.** Jongeren minderen bewust hun schermtijd. Zet dus ook posters in op scholen, horeca of zelfs de toiletten in de bieb. Een boekenclub met leeftijdsgenoten spreekt wél aan.

In hun eigen woorden:

- 'Een aparte, stille ruimte om te studeren zou echt fijn zijn.'
- 'Promoot beter dat de bieb gratis is tot 27, ik had het veel eerder willen weten.'
- 'Iets meer horeca faciliteiten zou het extra fijn maken in de bieb.'
- 'Ik zou vaker komen als er ruimere openingstijden waren.'
- 'Zorg voor meer actuele Engelstalige boeken, gericht op twintigers.'

'Vanaf mijn 18e merkte ik dat ik weinig leuke boeken kon vinden. Ik viel echt tussen twee genres in (young adult en 'volwassen' boeken). Boeken die ik op social media voorbij zag komen vond ik lang niet terug in de bieb.'

- Jongere

Shout out!

Samen maken we het verschil

Dit onderzoek was niet mogelijk geweest zonder de inzet en betrokkenheid van Bibliotheek Dalfsen, Bibliotheek Deventer, Bibliotheek Enschede, Bibliotheek Hardenberg, Bibliotheek Twente en Rozet. Dank daarvoor! In het bijzonder bedanken we Rozet en Bibliotheek Deventer. Zij stelden niet alleen de eerste vraag die dit onderzoek in gang zette, maar doken samen met ons in de bibliotheeksystemen, dachten mee over de opzet van de vragenlijst én over de vervolgstappen.

**‘Bedankt
bibliotheken,
dat jullie een plek
voor iedereen
bieden!’**

- Jongere

Meer weten?

Wil je meer weten over dit onderzoek, of heb je zelf een vraag die je wilt onderzoeken? Neem dan gerust contact op met Minke ter Stal of Modai van Aken van Rijnbrink.

Minke ter Stal

Adviseur

E: minke.terstal@rijnbrink.nl

T: 06-45104925

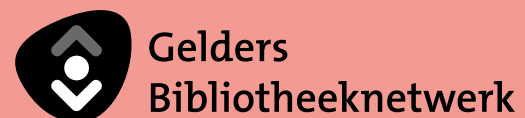
Modai van Aken

Adviseur

E: modai.vanaken@rijnbrink.nl

T: 06-12850934

www.rijnbrink.nl